

נתונים על שטחי מרעה בישראל

רקע לדין בהצעת חוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה

בישראל יש כיום כ-
500 מגדלי צאן ובקר
המשתמשים בכ-1.8
מיליון דונם של
קרקעות למרעה.
שטחי המרעה
מנוהלים על ידי רמ"י
ומוקצים לרעייה על
בסיס חוזי השכרה
תקופתיים

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת ד"ר מטי צרפתי הרכבי והוא נועד להציג נתונים על שטחי קרקע בישראל המיועדים למרעה עדרי צאן ובקר. הבקשה עלתה על רקע הצעת חוק שנידונה בימים אלו בוועדת הפנים והגנת הסביבה ועוסקת בהקמת מבני מגורים לרועים בשטחי המרעה.¹ לפיכך, הנתונים שיוצגו במסמך זה ממוקדים בהגדרות המובאות בהצעת החוק. כרקע לנתונים מוצגת במסמך בקצרה האסדרה הקיימת בנוגע להקצאת הקרקע לרעייה, וכן מוצגים הנתונים הזמינים בנוגע למבנים הקיימים כיום בשטחי מרעה.

על פי משרד החקלאות, בישראל פעילים כיום כ-500 מגדלי בקר וצאן המשתמשים בכ-1.8 מיליון דונם של קרקעות למרעה. שטחים אלה מנוהלים על ידי רשות מקרקעי ישראל (להלן: רמ"י) והקצאתם למגדלי העדרים לשם מרעה נעשית באמצעות הסכמים המתחדשים מדי שנה, לתקופה של עד שלוש שנים. יש גם כמה מאות רועים המשתמשים בשטחי מרעה נוספים למרעה עונתי (של עד שישה חודשים). רוב שטחי המרעה הם בצפון הארץ, אך יש גם רועי צאן בנגב, אשר חלקם משתמשים בשטחי השלפים בקיבוצים לאחר קציר החיטה.²

משרד החקלאות
רואה חשיבות בעידוד
וסיוע לקידום תחום
המרעה לשם הגנה
ושמירה על השטחים
הפתוחים ולטובת
עידוד החקלאות

משרד החקלאות רואה חשיבות בעידוד וסיוע לקידום תחום המרעה בשל שתי מטרות עיקריות ומשלימות: הגנה ושמירה על השטחים הפתוחים ועידוד החקלאות. על פי המשרד, יש אינטרס חיוני בהחזקת השטחים הפתוחים כדי לשמר בהם שיווי משקל אקולוגי ראוי ותרומה נופית וחברתית ולהבטיח את המשך עיבודם של שטחים אלה על ידי אוכלוסייה חקלאית פעילה. בשמירה על השטחים הפתוחים נכללים מניעת שרפות, שימור הקרקע, צמצום אוכלוסיית הזאבים, ומניעת השתלטות גורמים בלתי מורשים על שטחים אלה, ובין השאר, היא נעשית על ידי עידוד החזקת השטחים הפתוחים באמצעות רעיית בעלי חיים.³ נוסף על אלה, מטרת המשרד

¹ [הצעת חוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024](#) (1001/25/9) (כ/1076), של חבר הכנסת אוהד טל וקבוצת חברי הכנסת, נוסח לקריאה הראשונה.

² עומר בן אשר, אגף בכיר טכנולוגיות דיגיטליות ומידע, משרד החקלאות וביטחון המזון, [מיפוי החקלאות בישראל: מרעה](#), מצגת GIS, עדכון: 26 באוגוסט 2024, כניסה: 30 בדצמבר 2024.

³ משרד החקלאות, האגף לגורמי ייצור, [נוהל תמיכה בשטחים פתוחים באמצעות רעיית בעלי חיים קריטריונים ונוהלי הגשת בקשות לשנת 2024](#), 21 במרץ 2024.

היא לייצר עבור החקלאים רשת ביטחון קבועה נוכח התנודות החריפות הנגרמות להכנסות החקלאים מן השטחים הללו, עקב תנאי אי-ודאות גבוהים המאפיינים את התחום. לשם כך המשרד גם מעביר תמיכות ישירות לחקלאים העוסקים ברעייה. בשנת 2024 הוקצו לשם כך כ- 51 מלש"ח.⁴ כמו כן, אסדרת התחום נועדה לווסת את הרעייה לפי כושר הנשיאה של השטח ולמנוע רעיית יתר. אחריות משרד החקלאות נוגעת גם להיבטים וטרינריים, מינהליים ואחרים.⁵

רוב שטחי המרעה נמצאים בשטחים פתוחים ציבוריים שבהם, ככלל, לפי דיני התכנון

והבנייה אסורה בנייה. הצעת החוק [להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024](#), נועדה לאפשר חריגה מאיסור זה עבור שטחי מרעה מסוימים שבהם נדרשת שהייה מתמשכת של הרועה לצד העדר ושמירה עליו בכל שעות היממה.⁶ בעקבות יוזמת חקיקה דומה שעלתה ב-2017 הוקם פורום בין-משרדי בראשות מנהל התכנון. מתוך הנחה כי יש חשיבות לרעייה בשטחים הפתוחים, פעל הפורום למציאת פתרון שיאפשר הקמת מבנים ומתקנים לשהייה רצופה בשטח המרעה, תוך קביעת כללי סף ברורים להגבלת היקף המבנים ופיזורם. בין השאר הוסכם כי הבינוי והניהול ייעשו על ידי גורם ציבורי, שיהיה אחראי לתחזוקת המבנה ולהשכרתו לרועים, היות שמדובר בצעד חריג תכנונית וקניינית.⁷

בהמשך לעבודת הפורום הבין-משרדי, אישרה הממשלה ביולי 2022 את שינוי מספר 6 בתוכנית המתאר הארצית (תמ"א) 1, המסדיר הקמת מוקדי מרעה מהיבט התכנוני, כלומר, מאפשר במצבים מסוימים להקים בשטח הפתוח מבנה לשהייה של גורם מקצועי לשמירת העדר.⁸ לפי התמ"א, התוכנית להקמת המבנה תוגש על ידי גורם ציבורי מוגדר, ובאישור משרד החקלאות, ותכלול נספח נופי סביבתי.⁹ על פי דברי ההסבר להצעת החוק האמורה, היא נועדה להשלים את ההסדרה בתוכנית המתאר גם מן ההיבט הקנייני ומהיבטים נוספים.¹⁰

⁴ משרד החקלאות, האגף לגורמי ייצור, [נוהל תמיכה בשטחים פתוחים באמצעות רעיית בעלי חיים – קריטריונים ונוהלי הגשת בקשות לשנת 2024](#), 21 במרץ 2024.

⁵ רשות המרעה, משרד החקלאות, [סקירת פעילות 2018-2019](#), מרץ 2019; משרד החקלאות, האגף לגורמי ייצור, רשות המרעה, [נוהל הליך קבלת אישור עמידה בתנאי סף לצורך הגשת בקשה להקצאת שטח מרעה לוועדת עסקות של רמ"י משותף עם האגף החקלאי של רמ"י](#), 10 במאי 2020, נשלח מאורית גינזבורג, מנהלת תחום מרעה ושטחים פתוחים, אגף גורמי ייצור, משרד החקלאות, דוא"ל, 30 בדצמבר 2024.

⁶ דברי הסבר [להצעת חוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024](#) (פ/1001/25) (כ/1076), של חבר הכנסת אוהד טל וקבוצת חברי הכנסת, נוסח לקריאה הראשונה.

⁷ רמ"י, [הקמת מוקד מרעה](#), החלטת הנהלה 5070, 17 במרץ 2021.

⁸ החלטה 1762 (פ/54) של הממשלה ה-36, [תוכנית מתאר ארצית – תמ"א 6/1 – מוקד מרעה](#), 7 ביולי 2022.

⁹ מנהל תכנון, אתר מידע תכנוני, [תוכנית תמא/6/1, שינוי לפרק המוגנים בתמ"א 1 – מוקד מרעה](#), 18 בספטמבר 2022.

¹⁰ דברי הסבר [להצעת חוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024](#) (פ/1001/25) (כ/1076), של חבר הכנסת אוהד טל וקבוצת חברי הכנסת, נוסח לקריאה הראשונה.

רוב שטחי המרעה
נמצאים בשטחים
פתוחים שבהם,
ככלל, אסורה הקמת
מבני מגורים. הצעת
החוק נועדה לאפשר
חריגה מאיסור זה
במקרים שבהם
נדרשת שהייה
מתמשכת של הרועה
לצד העדר ושמירה
עליו בכל שעות
היממה

1. הליך הקצאת קרקעות למרעה לזמן קצר

באגף החקלאי ברמ"י מתפרסמת לציבור מדי שנה הודעה על הגשת בקשות למרעה הקוראת להגיש בקשות להשכרת קרקע לעיבוד עונתי ומרעה לזמן קצר (עד שלוש שנים). המודעה מתפרסמת באפריל ואת הבקשות יש להגיש עד אמצע מאי. הבקשות נידונות בחודשים יוני-יולי בוועדות השכרות הפועלות בכל מרחבי רמ"י. לאחר אישור הבקשות מופקים הסכמי שכירות לשוכרים לתקופה של ספטמבר עד אוגוסט, בהתאם לשנים שאושרו. על פי רמ"י, **הרשאות רעייה ניתנות למטרת מרעה בלבד ואין אפשרות להקים מבנים בשטחי ההרשאה, למעט מתקנים יבילים ופריקים כפוף להיתר ולאישור משרד החקלאות ורמ"י**.¹¹

תהליך הקצאת הקרקע לרעייה לבעלי העדרים נעשה על בסיס **נוהל B37.16 – השכרת קרקע חקלאית לזמן קצר**.¹² מטרת הנוהל הן (א) ניהול מאגר הקרקעות החקלאיות של מדינת ישראל, המשמשות כעתודה לפיתוח בטווח הקצר ולדורות הבאים, והשכרתן למטרות חקלאיות לזמן קצר; (ב) שמירה על קרקעות המדינה ו- (ג) מניעת פלישות ומתן מענה לצורכי חקלאות. על פי הנוהל, ועדות עסקות ייעודיות להשכרות עונתיות ממונות בכל מרחב על ידי מנהל רמ"י, ומנהלות את הקצאת הקרקעות לשכירות קצרת טווח. בראש הוועדה יושב מנהל המרחב ברמ"י או סגנו, והיא מורכבת מנציגי רמ"י, משרד החקלאות, תנועות ההתיישבות, קק"ל או רט"ג לפי הצורך, ונציג הסיירת הירוקה.¹³

הנוהל של רמ"י קובע, בין השאר, כי כל הקצאה של קרקע חקלאית לזמן קצר, ובפרט למטרת מרעה, תלויה בכמה תנאי סף מקדימים, ובהם אישור של משרד החקלאות בדבר יכולתו של המבקש לקיים מרעה.¹⁴ משרד החקלאות פרסם נוהל בשיתוף עם רמ"י לקבלת אישור עמידה בתנאי הסף לצורך בקשה להקצאת קרקע למרעה ובו מספר תנאים בסיסיים. בין השאר נדרש מבקש הקרקע לדווח על סוג בעל החיים עבורו נדרש המרעה, להראות אישור ניהול ספרים תקין ממס הכנסה, אישורים מטעם השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ולהראות כי הקרקע המבוקשת מתאימה למרעה הנדרש.¹⁵ נוסף על כך, משרד החקלאות חבר בוועדות העסקות ברמ"י וקובע את עמדתו לגבי הבקשות הנדונות לפי קריטריונים מקצועיים שונים.

¹¹ רותם גבע, ראש תחום שימושים חקלאיים, רמ"י, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 26 בדצמבר 2024.

¹² רמ"י, נוהל B37.16 – השכרת קרקע חקלאית לזמן קצר, 4 בספטמבר 2019.

¹³ שם. **היחידה לפיקוח על השטחים הפתוחים (הסיירת הירוקה)** היא גוף בעל סמכויות אכיפה הפועל כיחידה אורגנית עצמאית בתוך רשות הטבע והגנים (רט"ג). היחידה פועלת מתוקף החלטת ממשלה תחת ועדה משותפת של מנכ"ל כמה משרדים, בראשות מנכ"ל משרד רוח"מ ומתוקף כמה חוקים הנוגעים לשמירה על מקרקעין. היא עוסקת במגוון תחומים של פיקוח ואכיפה, כגון פלישות, גנבות, מרעה לא חוקי, גידול סמים, ונותנת שירות לכמה גורמים, ובהם משרד החקלאות. היחידה הארצית לפיקוח בשטחים הפתוחים, יחידה פעילות מסכם, 2022.

¹⁴ שם, סעיף ה', 10 (תנאי סף).

¹⁵ משרד החקלאות, האגף לגורמי ייצור, רשות המרעה, נוהל הליך קבלת אישור עמידה בתנאי סף לצורך הגשת בקשה להקצאת שטח מרעה לוועדת עסקות של רמ"י משותף עם האגף החקלאי של רמ"י, 10 במאי 2020, נשלח מאורית גינזבורג, מנהלת תחום מרעה ושטחים פתוחים, אגף גורמי ייצור, משרד החקלאות, דוא"ל, 30 בדצמבר 2024.

הנוהל של רמ"י קובע
תנאי סף מקדימים,
ובהם אישור של
משרד החקלאות
בדבר יכולתו של
המבקש לקיים
מרעה. משרד
החקלאות פרסם נוהל
בשיתוף עם רמ"י
לקבלת האישור

1.1 הצבת מבנים בקרקעות המיועדות למרעה

על פי הנוהל, ככלל אין להציב מבנים או מתקנים חקלאיים בקרקעות המושכרות לצרכים חקלאיים לטווח קצר, אך בקרקע המוקצית למטרת מרעה אפשר לבחון הצבת מתקני מרעה כפוף לכמה תנאים, ובהם שהמתקנים יהיו פריקים ויבילים. במסגרת זו מאפשר הנוהל לקבל אישור להצבת מתקנים חקלאיים, כגון מכלאות, מתבן, מחסן, וכן להקים מתקן אחד לשומר **בגודל של עד 24 מ"ר**, באישור הרשות המוסמכת בהתאם לחוק ההתיישבות החקלאית. להצבת המתקנים נדרש אישור של משרד החקלאות, לעניין הצורך בהם, מספר המתקנים וגודלם.¹⁶

כאמור, ביולי 2022 אושר שינוי מספר 6 בתוכנית המתאר הארצית (תמ"א) 1, המסדיר הקמת מוקדי מרעה מההיבט התכנוני, ובין השאר מאפשר להקים בשטח הפתוח מבנה לשהייה של גורם מקצועי לשמירת העדר. בסעיף 4.2.6.3 נקבע כי במסגרת התוכנית אפשר לכלול מבנה לשהיית גורם מקצועי **בשטח של עד 15 מ"ר**, אך סעיף 4.2.6.5 מאפשר במקרים חריגים להרחיב את המבנה **עד 28 מ"ר**.¹⁷

2. הצעת החוק

על פי [הצעת החוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024](#), שר החקלאות יהיה רשאי, כפוף להמלצת צוות מייעץ, להכריז על אזור מרעה כאזור שמירה צמודה, שבו יוקם מוקד מרעה ובו אפשרות למבנה מגורים אחד. מוקד המרעה יוקם על ידי גוף ציבורי בהתאם להליך תכנוני המוסדר בחוק. על פי ההצעה, בית המגורים לא יעלה **בשטחו הכולל על 125 מ"ר** ויוקם בבנייה קלה ופריקה המשתלבת בסביבה. התוכנית למוקד המרעה תוגש לוועדה המקומית בצירוף מסמך סביבתי. המשרד להגנת הסביבה רשאי לפרסם הנחיות לכתיבת המסמך הסביבתי והוא יוגש, בצירוף התוכנית, לקבלת חוות דעת של נציג השר להגנת הסביבה בעל הדעה המייעצת בוועדה המקומית.¹⁸

על פי הגדרות הצעת החוק, היא תחול על:

- עדרים של מעל 200 ראש אימהות צאן או בקר;
- שטח מרעה של 1,200 דונם לפחות למרעה צאן או 6,000 דונם לפחות למרעה בקר;
- הרשאת הרעייה בשטח היא לתקופה של מעל לשנה, כלומר, לא עבור מרעה עונתי;
- בנגב או בגליל.¹⁹

¹⁶ רמ"י, [נוהל B37.16 – השכרת קרקע חקלאית לזמן קצר](#), 4 בספטמבר 2019, סעיף ה', 16.

¹⁷ החלטה 1762 (פ"ש/54) של הממשלה ה-36, [תוכנית מתאר ארצית – תמ"א 1/6 – מוקד מרעה](#), 7 ביולי 2022; מנהל תכנון, אתר מידע תכנוני, [תוכנית תמ"א/6, שינוי לפרק המוגנים בתמ"א 1 – מוקד מרעה](#), 18 בספטמבר 2022.

¹⁸ [הצעת חוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024](#) (1001/25/9) (כ/1076), של חבר הכנסת אוהד טל וקבוצת חברי הכנסת, נוסח לקריאה הראשונה.

¹⁹ על פי הצעת החוק: הנגב – כהגדרתו [בחוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"ב-1991](#), והגליל – כהגדרתו [בחוק הרשות לפיתוח הגליל, התשנ"ג-1993](#).

הנוהל של רמ"י
השינוי בתמ"א 1
שאושר ב-2022
מאפשרים במקרים
מסוימים הקמת
מבנה לשהייה בשטח
מרעה בגודל של עד
24 או 28 מ"ר
בהתאמה

על פי הצעת החוק
הנידונה, שר
החקלאות יהיה רשאי
בתנאים מסוימים
להכריז על אזור
מרעה שבו יוקם מוקד
מרעה ובו אפשרות
למבנה מגורים בשטח
של עד 125 מ"ר

מוקד המרעה יוקם
על ידי גוף ציבורי,
בבנייה קלה ופריקה
המשתלבת בסביבה,
והליך האישור
התכנוני יכולול מסמך
סביבתי

בהצעת החוק נכללת
הוראת מעבר
המאפשרת בתנאים
מסוימים להמשיך את
השימוש במבנים
הקיימים, במקום
להרסם ולבנות
חדשים במקומם

יש לציין כי בהצעת החוק נכללת הוראת מעבר בנוגע למבנים שהיו קיימים בשטח מרעה לפני כניסת החוק לתוקפו. לפי הוראת המעבר, אם המבנים מצויים באזור שיוכרז כאזור שמירה צמודה בתוך שישה חודשים מיום כניסת החוק לתוקפו, יהיה אפשר להמשיך את השימוש במבנים אלה, במקום להרסם ולבנות חדשים במקומם. גם במקרה זה יגיש גוף ציבורי תוכנית להקמת מוקד מרעה באותו אזור, ובהינתן אישור, הגוף הציבורי יקבל לידיו את ניהול מוקד המרעה.²⁰

3. נתונים

על פי נתוני משרד החקלאות, יש כיום 545 הקצאות של חלקות מרעה שרמ"י מקצה לרועי עדרים עבור השכרה לטווח קצר (עד שלוש שנים), בשטח כולל של כ-1.5 מיליון דונם.²¹ חלק מההקצאות הללו מתייחסות לאותה החלקה, ככל הנראה כיוון שיש חלקות המוקצות לכמה מגדלים העושים בהן שימוש משותף, כך שמספר החלקות נמוך יותר ממספר הקצאות. כמו כן, בנתונים רשומים כיום 512 רועים, אך לא לגבי כל החלקות מצוין מספר הרועים.

מתוך כלל ההקצאות של חלקות המרעה, 345 ניתנו עבור עדרי בקר, 177 לצאן (כולל שני עדרי צאן מעורב), 5 לסוסים ולגבי 18 מהם לא ידוע סוג העדר. מתוך אלה, 428 הקצאות ניתנו עבור מרעה בהסכם לשלוש שנים ועוד 117 למרעה עונתי. במרעה העונתי כל העדרים הם עדרי צאן.

טבלה 1: הקצאות חלקות מרעה לפי סוג עדר
וסוג מרעה²²

	בקר	צאן	סוסים	לא ידוע	סה"כ
קבוע	345	60	5	18	428
עונתי	0	117	0	0	117
סה"כ	345	177	5	18	545

לגבי חלקות המוקצות עבור מרעה קבוע (בין שנה לשלוש שנים), על פי הנתונים, שטח הכולל הוא כ-1.44 מיליון דונם. חלקות אלה מושכרות כיום ל-400 מגדלי עדרים, מהם 345 עדרי בקר, 60 עדרי צאן (כולל צאן מעורב), 5 עדרי סוסים, ולגבי 18 לא ידוע סוג העדר.

כיוון שהצעת החוק חלה רק על מרעה קבוע ורק על עדרי בקר וצאן מגודל שטח וגודל עדר מסוים, ורק בנגב ובגליל, נבחן להלן כמה מההקצאות עומדות בתנאים אלה. על פי הנתונים, 48 מההקצאות שניתנו למרעה בקר הן בחלקות של יותר מ-6,000 דונם, ו-35 מההקצאות שניתנו למרעה צאן הן בחלקות של יותר מ-1,200 דונם, כמוגדר בהצעת החוק. מתוך

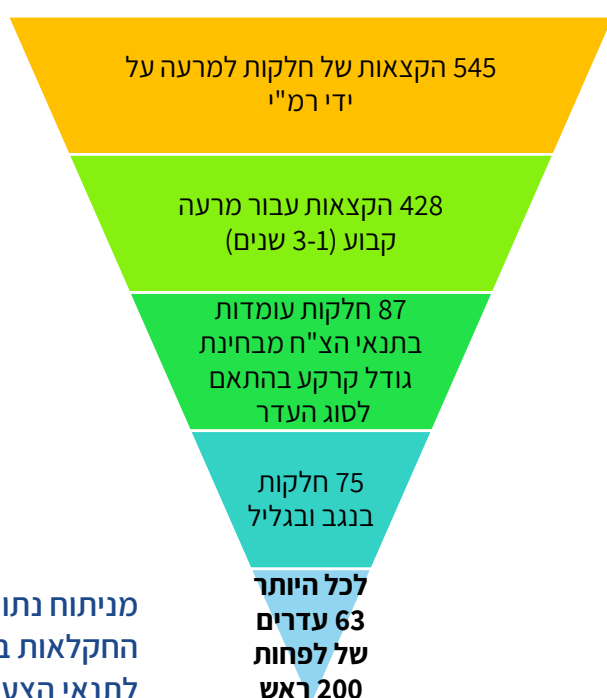
²⁰ הצעת חוק להסדרת מגורים בשטחי מרעה, התשפ"ה-2024 (1001/25/פ) (כ/1076), של חבר הכנסת אוהד טל וקבוצת חברי הכנסת, נוסח לקריאה הראשונה, סעיף 21.

²¹ אורית גינזבורג, מנהלת תחום מרעה ושטחים פתוחים, אגף גורמיי ייצור, משרד החקלאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 30 בדצמבר 2024. משרד החקלאות ערך עיבוד של נתוני רמ"י, אשר נועד לנטרל את הספירה הכפולה של חלקה המוקצות כמה פעמים. לדברי משרד החקלאות עשויים להיות שטחי מרעה נוספים של רמ"י שאינם נכללים בנתונים אלה, אך מדובר על מרעה עונתי, שממילא אינו נכלל בהגדרות החוק.

²² שם.

העדרים שסוגם לא מצוין, חלקה אחת היא בגודל של יותר מ-6,000 דונם ושלוש חלקות נוספות הן בגודל של מעל 1,200 דונם.

בסך הכול יש על פי הנתונים שהועברו ממשרד החקלאות בנוגע להקצאת חלקות המרעה של רמ"י כ-87 חלקות שהחוק אמור לחול עליהן לפי סוג המרעה וגודל השטח, אך ללא הבאה בחשבון של פרמטר של גודל העדר ומיקום המרעה בנגב או בגליל. 12 מהחלקות אינן מצויות בתחומי הנגב והגליל על פי רשימת הרשויות המקומיות המפורסמת על ידי משרד הנגב והגליל כמשתייכות לתחומים אלה.²³ **בהפחתת חלקות אלו נותרו 75 חלקות התואמות את הצעת החוק.**

הנתונים על גודל העדר לא מוצגים במסד הנתונים של הקצאת החלקות על ידי רמ"י. נתונים אלה מוצגים במסד מידע נפרד של משרד החקלאות, הקשור למתן תמיכות על ידי המשרד לבעלי עדרים. על פי הצלבה שנעשתה בין שני קובצי הנתונים אפשר למצוא את גודל העדר לגבי כמעט כל 75 החלקות הללו, ומהן יש 12 עדרים בגודל של פחות מ-200 ראש אימהות ולגבי עוד שמונה עדרים, גודלם לא ידוע. לסיכום, **על פי נתונים אלה יש לכל היותר 63 חלקות שרמ"י מקצה כיום, העומדות בתנאי הצעת החוק, כלומר, שהן בנגב ובגליל, שיש בהן לפחות 200 ראש אימהות, וששטחן הוא לפחות 1,200 דונם עבור צאן ו-6,000 דונם עבור בקר.**

3.1 נתונים על מבני מגורים ללא היתר בשטח מרעה

כאמור, על פי התיקון לתמ"א 1 ועל פי הנוהל של רמ"י גם כיום יש אפשרות במקרים מסוימים להקמת מבנה מגורים עבור גורם מקצועי בשטח מרעה כפוף להיתר מרמ"י. על פי נתוני רמ"י, יש כיום כ-40 מקרים של בנייה ללא היתר בשטחי מרעה במרחבים צפון, דרום וירושלים (הכולל חלק מצפון הנגב). לגבי מרחב צפון נמסר מרמ"י מידע על 14 מקרים של מבני מגורים ללא היתר בשטח מרעה הנמצאים בטיפולם, לגבי מרחב ירושלים דווח על תשעה מקרים ולגבי מרחב

מניתוח נתוני משרד החקלאות בהתאם לתנאי הצעת החוק להכרזה על מוקד מרעה, עולה כי מתוך 545 הקצאות של קרקעות מרעה על ידי רמ"י, יש כיום לכל היותר 63 חלקות העומדות בתנאי הצעת החוק

²³ משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, [רשימות בנגב](#); [רשימות בגליל](#), ל"ת; יש לציין כי לגופי המדינה השונים יש חלוקות מינהליות שונות של התחומים הגיאוגרפיים. תחומי מחוז הנגב של משרד החקלאות למשל מוגדרים באופן שונה ביחס למשרד הנגב והגליל. הצעת החוק מתייחסת לכל אחד מהאזורים לפי הגדרת החוק שמכוחו קמה הרשות לפיתוח אותו אזור: הנגב – כהגדרתו [בחקוק הרשות לפיתוח הנגב](#), [התשנ"ב-1991](#), והגליל – כהגדרתו [בחקוק הרשות לפיתוח הגליל](#), [התשנ"ג-1993](#). כיוון ששתי הרשויות לפיתוח הן בתחום אחריותו של משרד הנגב והגליל, הנחנו כי רשימות הרשויות המקומיות המתפרסמות על ידו תואמות את האזורים המוגדרים בכל אחד מהחוקים.

על פי נתוני רמ"י, יש
כיום כ-40 מקרים של
בנייה ללא היתר
בשטחי מרעה
במרחבים צפון, דרום
ירושלים (הכולל חלק
מצפון הנגב), אך לא
ברור באיזו מידה
מידע זה מקיף
ומדויק

דרום – 19 מקרים.²⁴ לגבי מרחב מרכז נמסר מרמ"י כי אין הפרות של שימוש מגורים בשטחי המרעה ולגבי שאר האזורים בארץ לא נמסרו מרמ"י נתונים, ככל הנראה כיוון שיש בהם יחסית מעט שטחי מרעה. חשוב לציין כי אזורים אלו לא חופפים בהכרח לשטחי הנגב והגליל כפי שמוגדרים בהצעת החוק. כך לדוגמה, מחוז ירושלים של רמ"י כולל גם חלק מצפון הנגב.²⁵

בנוגע לנתונים שנמסרו מרמ"י, יש לציין כי לגבי מרחב צפון נמסרו תחילה נתונים מפורטים בנוגע ל-21 מקרים המצויים בהליכי אכיפה בטיפולם, ובבירור מולם הסתבר כי רק 14 מהמקרים עדכניים ורלוונטיים באופן ספציפי לעניין המגורים בשטח מרעה. חלק מהמקרים שצוינו בתחילה לא התייחסו לנושא המגורים או שההליך בגינם הסתיים. **לגבי שאר המרחבים לא נמסר מידע מפורט בנוגע לכל אחד מהמקרים ולכן לא הייתה אפשרות לערוך בירור דומה לגבי רלוונטיות הנתונים, גם בשל התארכות זמן קבלת המידע. כמו כן, על בסיס המידע שנמסר אין אפשרות לבחון כמה מהמקרים של בנייה ללא היתר תואמים את הסינון שנערך לעיל לגבי שטחי המרעה העומדים בתנאי הצעת החוק להכרזה כאזור שמירה צמודה, כלומר, כמה מהם רלוונטיים לעניין הוראת המעבר.**

על פי הנתונים שנמסרו מרמ"י לגבי מרחב צפון, בחלק מהמקרים לצד מבנה המגורים מוקמים ללא היתר גם מבנים חקלאיים, מבני אירוח תיירותי ומסחר. בחלק מהמקרים ייתכן שההפרה היא בתוך שטח של חווה, שלא ברור תמיד מה מעמדה. בחלק מהמקרים קיים פסק דין לפינוי המבנה (באחד המקרים כבר יותר מ-20 שנה) וחלק נידונים כיום בבית המשפט. חלקם מצויים בהליכי הסדרה, לעיתים על ידי הסבתם לשימושים אחרים (תיירות, למשל), בחלקם לא נעשה שימוש כמגורים או שקיימת הסכמה של הבעלים לפינוי המבנים. בחלק מהמקומות שבהם קיימת בנייה ללא היתר בוטל גם חוזה ההרשאה לרעייה, אבל לפי נתוני רמ"י נראה כי בכמה מהמקומות הללו, חוזה הרעייה מתחדש למרות קיום מבנים ותשתיות ללא אישור.²⁶

²⁴ עמרי פרי, יועמ"ש שמירה צפון, רמ"י, דוא"ל, 2 בינואר 2025; אפי שלמה, מפקח בכיר מרחב שמירה ירושלים, רמ"י, דוא"ל, 19 בינואר 2025.

²⁵ אתר המפות הממשלתי GOV MAP, [מרחבים – רמ"י](#), כניסה: 22 בינואר 2025.

²⁶ עמרי פרי, יועמ"ש שמירה צפון, רמ"י, [עדכון סטטוס חוות](#), 2.1.2025, דוא"ל, 2 בינואר 2025.